יב א מיי' פ"ב מהלכות עבודת יוה"כ הלכה ג ופ"ה מהלכות ביאת מקדש הלכה ז:

יג ב מיי' פ"ה מהלכות ביאת מקדש הלכה ח:

יד ג מיי' פ"ד מהלכות מחוסרי כפרה הלכה ח:

טו ד שם הלכה ב:

טז ה שם הלכה א:

באחולי עבודה קא מיפלגי: לבן זומא מחיל עבודה לר"י לא מחיל עבודה, ולבן זומא מי מחיל *והתניא כהן גדול שלא טבל ולא קידש בין בגד לבגד ובין עבודה לעבודה עבודתו כשרה. *אחד כהן גדול ואחד כהן הדיוט שלא קידש ידיו ורגליו שחרית ועבד עבודה, עבודתו פסולה? אלא למיקם בעשה קא מיפלגי: לבן זומא קאי בעשה לר' יהודה לא קאי בעשה. ומי אית ליה לר' יהודה האי סברא *והתניא מצורע טובל ועומד בשער ניקנור רבי יהודה אומר אינו צריך טבילה שכבר טבל מבערב. ההוא כדתני טעמא "שכבר טבל מבערב", ודקארי לה מאי קארי לה? משום דקא בעי למרמא אחריתי עליה: לשכת המצורעין ששם מצורעין טובלין ר"י אומר לא מצורעין בלבד אמרו אלא כל אדם! לא קשיא הא דטביל הא דלא טביל. אי דלא טביל הערב שמש בעי? אלא אידי ואידי דטביל הא דאסח דעתיה הא דלא אסח דעתיה. אי אסח דעתיה הזאת שלישי ושביעי בעי דאמר *ר' דוסתאי בר מתון אמר רבי יוחנן היסח הדעת צריך הזאה שלישי ושביעי? אלא אידי ואידי דלא אסח דעתיה ולא קשיא הא דטביל על דעת ביאת מקדש הא דלא טביל על דעת ביאת מקדש ואב"א תני לא מצורעין אמרו אלא כל אדם ואב"א אמר רבי יהודה לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי מצורע אין צריך טבילה, לדידכו אודו לי איזו מידת דלא מצורעין בלבד אמרו אלא כל אדם, ורבנן מצורע דדייש בטומאה, כל אדם לא דייש בטומאה. א"ל אביי לרב יוסף נימא רבנן דפליגי עליה דר"י כבן זומא סבירא להו והאי דקתני "מצורע" להודיעך כחו דר"י או דילמא שאני מצורע דדייש בטומאה? א"ל שאני מצורע דדייש בטומאה. א"ל אביי לרב יוסף (*לר"י דאמר סרך) טבילה (היא) וז

חוצץ

רש"י

באחולי עבודה. אם לא טבל שחרית ועבד: לבן זומא. דאמר דאורייתא היא שהרי נתן ק"ו לידרש הויא עבודתו מחוללת: לרבי יהודה. דאמר דרבנן היא לא מחיל: ולבן זומא מי מחיל. והא מכהן גדול ביום הכפורים יליף לה והוא עצמו שלא טבל ולא קדש ביוה"כ בין בגדי זהב לבגדי לבן שהוא משנה בה עבודתו כשירה: אחד כ"ג כו' עבודתו פסולה. בפרק שני דזבחים (דף יט:) ילפינן דכשלא רחץ ידים ורגלים מחלל עבודה: לבן זומא קאי עליה בעשה. מק"ו דכ"ג שטובל בעשה כדכתיב (ויקרא טז) ורחץ (א) את בשרו (במים) ולבשם: ומי אית ליה לר' יהודה הך סברא. דמתני' שיהו כל הנכנסין לעזרה צריכין טבילה: מצורע. בשמיני שלו אע"פ שטבל בשביעי כדכתיב (שם יד) והיה ביום השביעי יגלח וגו' ואחר וטובל בשמיני כשמביא קרבנותיו: ועומד בשער ניקנור. להכניס ידיו ורגליו בפנים לתת בהונות מדם האשם ושמן הלוג: כדתני טעמא שכבר טבל בערב. רבי יהודה לטעמיה דאמר אין טבילת שחרית הבאים לעזרה אלא לזכור טומאה ישנה וזה אין צריך לכך שהרי טבל אמש לכל טומאה שעליו: ודקארי לה מאי קארי לה. מי שעוסק במשנה זו להשיב ממנה בבית המדרש למה נתעסק הלא טעם מפורש בה: לשכת מצורעין. למה נקראת לשכת מצורעים: ששם מצורעים טובלין. בשביל שמכניסין בהונותיהן לעזרה: אלא כל אדם. הנכנס לעזרה מדקאמר בלבד מכלל דאית ליה טבילה במצורע: דלא טביל. מבערב לצרעתו: אסח דעתיה. משמירת גופו צריך הזאה שמא נכנס לאהל המת ולא שם אל לבו: לדידי מצורע אין צריך טבילה. שכבר טבל: דייש בטומאה. אותה טומאה והורגל עד עכשיו ליגע בטומאה לפיכך הוא בחשש טומאות שמא אחר טבילה נגע: נימא רבנן דפליגי עליה דר"י. במתני' קמייתא (א) דקתני "מצורע טובל ועומד וכו'" כבן זומא סבירא להו דאמר דאורייתא היא לכל אדם הילכך לא שנא טבל [א] מבערב ול"ש לא טבל ולאו היינו רבנן דמתני' דפליגי עליה במשנה דמדות או דילמא חדא תנא היא ושאני מצורע דדייש בטומאה:

חולן

תוספות

רבי יהודה אומר לא מצורע בלבד אמרו אלא כל אדם. לפרש"י דפירש לעיל בפ"ק (דף טז:) רב אדא בר אהבה אמר הא מני ר' יהודה היא דתמיד משום דאשכחן דפליג אסתמי דמדות ומייתי ברייתא דשמעינן ליה לרבי יהודה דאמר מזבח ממולא וסתמא דמדות לית ליה מזבח ממולא מהא דהכא הוה מצי לאיתויי דפליג אסתמא דרישא י"ל מהא דהכא לא מצי לאיתויי ראיה דאיכא למימר שאני הכא דפליג בהדיא במשנה אבל היכא דלא הוזכרה במשנה דפליג דילמא לא פליג להכי מייתי מההיא דמזבח ממולא ועי"ל דמהכא לא הוה שמעינן דפליג דאיכא למימר כולה ר"י היא ומשום דקתני ברישא שהלשכה קרויה לשכת מצורעין ופירש למה נקראת כך לפי ששם מצורעים טובלים ומעיקרא ניתקנה בשביל זה קאמר ר"י דלאחר שנתקנה הרגילו לטבול בה כל אדם טהור הרוצה ליכנס לעזרה:

אי דלא טביל הערב שמש בעי. תימה לי מאי קפריך הא בימי ספרו הוא אסור ליכנס אלא במחנה שכינה ולשכת מצורעים לא היתה בקודש מדנכנסו לה מחוסרי כפורים וי"ל דהכי פריך כיון דלא מצי להכניס ידיו לבהונות היום עד שיעריב שמשו ל"ל דעייל בהר הבית לטבול שם בשלמא אי בשמיני איירי וכבר טבל מבע"י טביל התם כדי שלא יסיח דעת שיחזור לו להכניס ידיו מיד אי נמי י"ל נהי דמדאורייתא מותר ליכנס בהר הבית כל ימי ספרו מ"מ מדרבנן גזרו שלא יכנס דבפרק בתרא דנגעים [מ"ג] קאמר דלאחר תגלחת ימי [גמרו] הרי הוא כשרץ ובפ"ק דכלים [מ"ח] תנן עזרת נשים מקודשת הימנו שאין שום טבול יום נכנס לשם ולשכת מצורעים היתה עומדת בעזרת נשים והיא אחת מארבע לשכות שבארבע מקצועותיה:

היסח הדעת שלישי ושביעי בעי. טמא שרץ ונבילה וכל הנך דלא מצרכינן להו הזאת שלישי ושביעי ל"ל כגון דלא אסחו דעתייהו:

נימא רבנן דפליגי עליה דר"י כבן זומא ס"ל. פרש"י ונימא דהני רבנן לאו היינו רבנן דפליגי עליה במדות ותימה לי א"כ מאי מספקא ליה לאביי דפשיטא דלית לן למימר דפליגי אדרבנן דמסכת מדות דאם כן קשה דרבנן אדרבנן דבכמה דוכתי פריך הכי דר"י אדר"י קשיא דרבנן אדרבנן ל"ק ומשני וכו' ולא משתמיט לשנויי בשום דוכתא תרי רבנן נינהו אלא נ"ל דאפילו אי ס"ל כבן זומא לא פליגי ארבנן דר"י דמסכת מדות דאיכא למימר נמי התם הוא הדין שאר כל אדם והא דנקט מצורעין משום דעיקר הלשכה נתקנה בשביל כך שיש בהן צורך לטבול ולהכניס ידיהם לאחר לבהונות א"נ נקט מצורע להודיעך כחו דר"י דפליג ואמר לא מצורע אמרו אלא שאר כל אדם דוקא א"נ דוקא נימא דבהא פליגי דת"ק סבר דלשאר כל אדם הנכנס לעזרה היה במקום אחר ור"י סבר דלא מצורעים בלבד טובלין שם בלשכה אלא אף כל אדם הנכנס לעזרה א"נ איכא למימר כולה ר"י היא ומשום דקאמר מעיקרא שהלשכה נקראת לשכת מצורעים לפי שניתקנה תחילה לטבילת מצורעים הוצרך לחזור ולפרש לא מצורע בלבד טעון טבילה אלא אף שאר כל אדם:

כבן זומא סבירא להו. הוא הדין דכר"י נמי סבירא להו דעד כאן לא פליגי בן זומא ור"י אלא אי דאורייתא אי דרבנן אבל תרוייהו מודו דטהור הנכנס לעזרה בעי טבילה אלא נקט בן זומא משום דעיקר השאלה נשאלה ממנו ומשיב דבעי טבילה:

חולן

רבינו חננאל

ואם לא טבל ועבד ואומ' רמאי אנפשאי ולא אידכר עבודתו כשרה. ולבן זומא מי שלא טבל מחיל עבודתו. ואקשינן עליה והתניא כ"ג שלא טבל כו' עבודתו כשרה אבל קידוש *) שנאמר ורחצו ידיהם ורגליהם ולא ימותו. אם עבד בלא קידוש עבודתו פסולה. ופרקינן אלא למיקם בעשה שנאמר ורחץ את בשרו במים במקום קדוש ולבש את בגדיו ויצא ועשה את עולתו וגו'. לבן זומא קאי בעשה. כדאמרן כל המשנה צריך טבילה לר' יהודה לא קאי בעשה. ואקשינן וכי ר' יהודה מצריך ליכנס בעזרה בטבילה משום סרך והתניא מצורע טובל ועומד בשער נקנור כדי להזות עליו. ר' יהודה אומר אינו טובל שכבר טבל מבערב ופרק ההוא כדקתני טע' שכבר טבל מבערב כלומר אילו לא טבל בערב היה מצריכו טבילה כטעמיה. ואקשינן וכי ר' יהודה לא אצטריך טבילה למצורע. והתניא לשכת המצורעין ששם מצורעין טובלין ור' יהודה אומ' לא מצורעין בלבד אמרו אלא כל אדם מכלל שגם המצורעין טובלין ופרקינן הא דתני כי ר' יהודה מצריך למצורע טבילה בדלא טביל עדיין כלל. ודחי להאי ולפירוק' נמי דפריק צריך טבילה בדאסח דעתיה דחייש שמא נגע בטומאה ולא ידע גם זו נדחת דהיסח הדעת הזאה שלישי ושביעי בעי. ואמרינן אלא לעולם דלא אסח דעתיה והאי דקתני אינו טובל בשטבל בערב על דעת ביאת מקדש. והאי דקתני צריך טבילה בשלא טבל על דעת ביאת מקדש והאי **) דקתני דקי"ל כי הטובל לדבר אע"פ שנטהר אינו טהור לחמור ממנו כדתנן במס' חגיגה פ"ב הטובל לתרומה והוחזק לתרומה אסור לקדש. הטובל לקדש והוחזק לקדש אסור להטאת. איבעית אימא לא תימא כהא מתני' בלבד אלא הכי קתני ר' יהודה אומר לא מצורעים אמרו אלא כל אדם זולתי המצורעין. שהמצורעים נרידא אינו צריך טבילה שכבר טבל. איבעית אימא ר' יהודה בהא מתנית' לדברי' דרבנן קאמר להו לדידי מצורע לא בעי טבילה דהא טבל אלא לדידכו אודו לי דלא מצורעין בלבד אמרו אלא כל אדם כדי שיזכור טומאה ישנה שבידו ויפרש ורבנן לא מצורע שני דדייש בטומאה. ואסיקנא דרבנן דפליגי על ר' יהודה לאו משום דסבירא להו כבן זומא דמצרכי טבילה לכל מאן דעייל מחול לקדש אלא מצורע בלבד משום דדייש בטומאה והאי דאצרכוה טבילה אע"ג

דמדרבנן

*) נראה דצ"ל אבל קידוש ידים ורגלים של שחרית שנאמר ורחצו כו'. **) נראה דצ"ל והאי דלא מהני דקי"ל כו'.

זבחים יט: תוספתא דמנחות פ"א [תוספתא פ"א]

[תוספ' נגעים פ"ח]

[זבחים לג. פ"ב]

[בנגעים פי"ד מ"ח איתא כזה והגהת הרש"ש שם הגיה בתימה דלא מייתי הש"ס דהכא המשנה ולפמ"ש התוס' בפסחים ק"ב: ד"ה מיתיבי כו' ניחא דמייתי הברייתא ולא המשנה משום דלא נשנית שם שכבר טבל מבערב]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ורחץ במים את בשרו ולבשם:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] רש"י ד"ה נימא רבנן וכו' הלכך ל"ש טבל מבערב וכו'. מלת מבערב נמחק וצ"ל על דעת ביאת מקדש ודוק:

תוספות ישנים

אשכחינן שני קידושין אפילו כ"ג שלובש בגדי קדש אם לא נאמר שנלמד שאר אדם מכהן גדול וכהן שלובש בגדי קדש כילף מהקישא דשאר אדם לענין שלא יצטרך שני קידושין א) בין בגד לבגד פירוש בגדי חול ובגדי קדש ובין עבודה לעבודה מבגדי לבן לבגדי זהב ואחרי מילי נינהו ודלא כפירוש הקונטרס: רבי יהודה אומר כו'. דלית ליה האי קל וחומר דבן זומא ושמא אית ליה שום פירכא עליה (ע"כ שייך לע"א): ומי מחיל והתניא כהן גדול כו'. מספקא ליה לרב אדרבה מנא ליה דמיתוקמא כבן זומא דילמא ר"י היא וי"ל דהויא פשיטא ליה דמתוקמא ככולי עלמא: אי אסח דעתיה הזאת שלישי ושביעי בעי. היינו בטומאת המת מועיל היסח הדעת לענין הזאה אבל בטומאת שרץ ושאר טומאות לא אשכחינן שיהא צריך הזאה בשביל כך: הא דטביל על דעת ביאת המקדש כו'. נראה דלבן זומא דיליף לה מקל וחומר לרבנן אפי' דטביל אתחמול על דעת ביאת מקדש צריך טבילה לחזור ולטבול כמו שצריך כהן גדול ועוד דאמר לקמן לימא רבנן דאמרי מצורע עומד וטובל ואפילו טבל מבערב והוא הדין שאר כל אדם כבן זומא סבירא להו אלמא דצריך לחזור ולטבול ואי"ת אמאי לא קאמר איכא בינייהו דטבל מבערב דלבן זומא צריך טבילה ולר"י לא צריך י"ל דלא אשכחן בהדיא דלבן זומא צריך טבילה שנים ואע"ג דמקל וחומר דכהן גדול נפקא אלא מסברא אמרינן הכי. ריב"א: כבן זומא סבירא להו. הכי נמי הוה מצי למימר כרבי יהודה סבירא להו בשאר כל אדם דמצריך טבילה משום טומאה ישנה אלא רבותא נקט דאפילו כבן זומא דמחייב מן התורה סבירא להו או דילמא אפילו מדרבנן לא מצרכי טבילה אפילו בשאר כל אדם: נימא רבנן דפליגי עליה דר"י כבן זומא סבירא להו. ואם תאמר הא לא אשכחן דמחייב בן זומא אלא בכהן גדול שלובש בגדי קדש אבל שאר כל אדם לא כדפירש' לעיל יש לומר בן זומא מחייב מדרבנן ומסברא ידע לה תלמודא:

א) כוה כתחלת דיבור בס"ע:

מגנה
2 תשובות לשאלה - במה חולקים בן זומא ור' יהודה

נושא/מגנה
5 תשובות ליישב סתירה בדברי ר' יהודה בדין טבילת מצורע בשמיני שלו

נושא/מגנה
6 סדרה של שו"ת בין אביי ור' יוסף בעניני טהרה

* אמרת הסוגיא לדרשות דזיקר הברייתא הוא הכינוא שבו כוונים שאי טבילה אינו מחיל עבודה